

13.8.2001

2074/4/99

Ratkaisija: Apulaisoikeusasiamies Riitta-Leena Paunio

Esittelijä: Oikeusasiamiehensihteeri Kirsti Kurki-Suonio

VASTAUS KANTELUUN KOULUN JÄRJESTYKSEN PITOJA KOSKEVASSA ASIASSA

1 KANTELU

Arvostelette 5.10.1999 eduskunnan oikeusasiamiehelle osoittamassanne kantelukirjoituksessa Uudenkaupungin --- ala-asteen rehtorin ja opettajien menettelyä koulun järjestyksen pitoa koskevassa asiassa.

2 SELVITYS

Uudenkaupungin sivistystoimenjohtaja --- antoi asiassa lausunnon ja selvityksen 22.12.1999. Lisäksi Länsi-Suomen lääninhallituksen sivistysosasto antoi asiassa lausunnon 18.12.2000.

Selvitys ja lausunto oheistetaan tiedoksenne.

3 RATKAISU

3.1 Tapahtumat

--- koulussa oli syyskuussa 1999 sattuneiden järjestyshäiriöiden johdosta otettu käyttöön lokakuussa 1999 ns. käytäväjärjestäjä-kokeilu, jotta oppilaiden käyttäytymistä WC:ssä ja sen välittömässä läheisyydessä voitaisiin valvoa. Käytäväjärjestäjinä toimivat 5. ja 6. luokan oppilaat pareittain 1-3 tunnin jaksoissa. Arvostelette tätä järjestelyä ja pidätte sitä luonteeltaan kollektiivisena rangaistuksena.

Saadun selvityksen mukaan koulun opettajakunta oli päättänyt kokeilla edellä selostettua järjestelyä kahden viikon ajan kokouksessaan 30.9.1999. Asiaa oli käsitelty 5.10.1999 myös koulun johtokunnan kokouksessa, jossa johtokunta oli yksimielisesti hyväksynyt esityksen. Koulun oppilaille oli jaettu rehtorin laatima tiedote, joka oli päivätty 6.10.1999. Järjestelyä oli lisäksi käsitelty 3.11.1999 koulun vanhempainillassa. Saadun selvityksen mukaan kukaan vanhemmista ei tuolloin vastustanut sitä. Neljä vanhempaa otti rehtoriin kuitenkin muulla tavoin yhteyttä ja arvosteli järjestelyä.

Selvityksen mukaan kyseessä oli alunperin kaksi viikkoa kestävä kokeilu. Selvityksestä ei ilmene, jatkettiinko järjestelyä tämän jälkeen, mutta siitä voi päätellä, että ainakaan joulukuussa 1999 asia ei ollut enää ajankohtainen.

3.2

Oikeusohjeet

--- koulun tapahtumia syksyn 1999 aikana tulee arvioida perusopetuslain (21.8.1998/628) perusteella. Tämä laki tuli voimaan 1.1.1999.

Lain 2 § :ssä säädetään opetuksen tavoitteista. Sen mukaan opetuksen tulee tukea mm. oppilaiden kasvua eettisesti vastuukykyiseen yhteiskunnan jäsenyyteen. Perusopetuslain 3 §:ssä säädetään mm. opetuksen järjestämisestä yhteistyöstä kotien kanssa. Lain 29 § :n mukaan opetukseen osallistuvalla on oikeus turvalliseen opiskeluympäristöön. Oikeudesta saada opetussuunnitelman mukaista opetusta määrätään lain 30 §:ssä. Oppilaan velvollisuuksista puolestaan on säädetty lain 35 §:ssä. Sen mukaan oppilaan on mm. käyttäydyttävä asiallisesti.

Oikeus perusopetukseen on Suomen perustuslain 16 §:n mukainen perusoikeus. Myös lapsen oikeuksien yleissopimuksen 28 artiklan mukaan sopimusvaltiot tunnustavat jokaisen lapsen oikeuden saada opetusta. Artikla sisältää myös määräyksen siitä, että kurinpidon kouluissa tulee tapahtua sopusoinnussa lapsen ihmisarvon ja lapsen oikeuksien yleissopimuksen kanssa.

3.3

Ratkaisu

Länsi-Suomen lääninhallitus katsoo lausunnossaan, että --- koulussa käytössä ollut järjestely oli ymmärrettävä mutta ei täysin hyväksyttävä. Lääninhallitus ei pidä toimenpiteitä kuitenkaan kollektiivisena rangaistuksena ja toteaa myös, että menettely oli monissa kouluissa vallitsevan käytännön mukainen. Ongelmallisena lääninhallitus pitää sitä, että oppilaat jäivät valvontavuorojensa aikana ilman opetussuunnitelman mukaista opetusta. Toisin kuin Uudenkaupungin sivistystoimenjohtaja, lääninhallitus pitää ongelmallisena sitä, että vuorossa olevien käytäväjärjestäjien opetussuunnitelman mukainen opetus korvattiin itsenäisellä tehtävien suorittamisella järjestyksen valvonnan ohessa. Lääninhallitus katsoo myös, että järjestyksen valvonnan tulisi olla koulun henkilökunnan tehtävä. Se pitää kuitenkin myönteisenä sitä, että koulu oli toiminut aktiivisesti ja johdonmukaisesti yhteistyössä kotien kanssa.

Yhdyn lääninhallituksen esittämiin edellä selostettuihin kannanottoihin. Totean lisäksi käsityksenäni seuraavaa.

Perusopetuslain 2 §:n mukaan perusopetuslain mukaisen opetuksen tavoitteena on tukea oppilaiden kasvua ihmisyyteen ja eettisesti vastuukykyiseen yhteiskunnan jäsenyyteen. Nähdäkseni vastuulliseen yhteiskunnan jäsenyyteen kuuluu asianmukainen käytös yleisissä paikoissa, kuten koulun tiloissa. Näin voidaan päätellä myös lainkohdan perusteluista, joiden mukaan laissa mainitut yleiset tavoitteet kattavat myös esimerkiksi siveellisyyden ja hyvät tavat, jotka oli mainittu erikseen aiemmin voimassa olleessa laissa (HE 86/1997/ perusopetuslaki/ yksityiskohtaiset perustelut). Yhtenevästi tämän tavoitteen kanssa oppilaan velvollisuutena on lain 35 §:n mukaan käyttäytyä asiallisesti. Koululla on nähdäkseni lainmukaisen opetus- ja muun kasvatustehtävänsä perusteella velvollisuus puuttua senkaltaiseen käytökseen, johon --- koulussa oli kantelun ja saadun selvityksen mukaan syyllistytty.

Mutta millä tavoin epäkohtiin tulisi lain mukaan puuttua?

Oikeus opetukseen on edellä esitettyjen lain- ja perustuslain sekä ihmisoikeussopimuksen kohtien perusteella oppilaiden perus- ja ihmisoikeus. Perusopetuslakia koskevan hallituksen esityksen

mukaan opetusmenetelmänä voidaan kohtuullisessa määrin käyttää myös itsenäistä työskentelyä, jolloin oppilaalla ei ole välitöntä vuorovaikutusmahdollisuutta opettajan kanssa (HE 86/ 1997/ perusopetuslaki / yksityiskohtaiset perustelut / 30 §). Katson, että itsenäinen työskentely luokkahuoneen ulkopuolella ilman opettajaa tai muuta opetushenkilökuntaa on kuitenkin poikkeuksellinen opetusmenetelmä, jonka soveltaminen pysyvästi siinä laajuudessa kuin järjestyksenvalvonnan kokeilussa tapahtui, olisi ongelmallista oppilaan opetusta koskevien oikeuksien toteutumisen näkökulmasta. Kokeillun kaltaisen järjestyksen valvonnan tulisi mm. tästä syystä olla ensisijaisesti koulun henkilökunnan tehtävänä, kuten Länsi-Suomen lääninhallituskin totesi.

Käytäväjärjestäjä on saamani selvityksen mukaan kuitenkin käytetty --- koulussa kokeiluluontoisesti ja vain väliaikaisesti. En katsokaan, että koulussa olisi syyllistytty lainvastaiseen menettelyyn tai toimittu muutenkaan tavalla joka edellyttäisi puoleltani enempiä toimenpiteitä tässä asiassa. Myönteisenä pidän sitä, että koulussa on toimittu avoimesti ja hyvässä yhteistyössä kotien kanssa perusopetuslain 3 §:n mukaisesti.

Tämän vastaukseni saatan Uudenkaupungin sivistystoimenjohtajan ja Länsi-Suomen lääninhallituksen tiedoksi.